

9.3. İSLAM'DA İBADETLER

9.3.1. İSLAM'DA İBADETİN KAPSAMI

- **İbadet:** Kelime olarak boyun eğme, alçak gönüllük, itaat, kulluk, tapma ve tapınma anlamlarına gelir.
- **İbadet:** Terim olarak insanın Allah'a (cc) saygısını, sevgisini ve itaatini göstermek, O'nun hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle ortaya koyduğu belirli tutum ve davranışlardır.
- **Mükellef:** akli dengesi yerinde, ergenlik çağına ulaşmış, dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan kişilere denir.
- **Teklif:** insana Allah (cc) tarafından yükümlülükler verilmesi, teklif terimi ile ifade edilir. Teklif, Allah'ın (cc), çaba gerektiren bir fiili yapmak ya da terk etmekle kulunu yükümlü tutması demektir.
- **İhlas:** Samimiyet, içtenlik ve sadakat anlamlarına gelen ihlas; kişinin yalnızca Allah'a (cc) kulluk etmesi ve ibadetlerini sadece O'nun rızasını kazanmak için yapmasıdır.
- **İtidal:** aşırılıklardan kaçınarak adaletli, ölçülü ve dengeli olmaktır.

İbadetin Anlamı ve Amacı

- İslam'da ibadetin biri genel, diğeri özel olmak üzere iki anlamı vardır.
- **Genel anlamda ibadet:** Müslümanın Allah'a (cc) duyduğu saygının ve sevginin sonucu olarak O'nun rızasına uygun davranma çabasını ve bu şekilde yapılan iradi davranışları ifade eder. Dürüstlük, yardımseverlik, adalet, merhamet gibi ahlaki davranışlar da bu kapsamdadır.
- **Özel anlamda ibadet:** Mükellefin Allah'a (cc) saygı duymasını ve boyun eğmesini simgeleyen, Allah (cc) tarafından emredilmiş ve Resulü tarafından muhtevası açıklanmış görevlerdir (Namaz, oruç, zekât, hac, kurban vb.).
- **İbadetin Temel Amacı:** Kişinin yaratılış gayesini yerine getirmesini sağlamaktır. İbadetler aracılığıyla dünya ve ahiret mutluluğunun kazanılması, manevi gelişimin sağlanması ve erdemli bir toplumun oluşturulması amaçlanır.
- İnsanın yaratılış gayesinin ibadet olduğu Kur'an-ı Kerim'de bildirilir.
- Allah'a (cc) kul olmak, O'nun istediği doğrultuda yaşamaktır ve kul olma bilinci bireysel ve toplumsal hayatın doğru bir şekilde devam etmesi için gerekeni yapmayı gerektirir.

İbadetlerin İlkeleri

İbadetlerin doğru bir şekilde yapılması için gözetilmesi gereken ilkeler şunlardır:

1. Kur'an-ı Kerim ve Sünnete Uygunluk:

- İbadetlerin Allah'ın (cc) bildirdiği ve Resulü'nün öğrettiği şekilde yapılması gerekir.
- İbadetlerin doğru şekilde yapılması ve dinin özüne sadık kalmak açısından Hz. Peygamberin sünnetine ihtiyaç duyulur.

2. Niyet:

- İbadette niyet yalnızca Allah'a (cc) kulluk etmek ve O'nun emrini yerine getirmek olmalıdır. Bu, tevhit inancının temelidir.

Ayet: "Doğrusu münafıklar, Allah'ı aldatmaya çalışırlar. Oysa Allah, onlara aldatmanın ne olduğunu gösterecektir. Onlar namaza tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar, Allah'ı pek az anarlar." (Nisa 4/142) ayetiyle gösteriş için ibadet etmenin münafıklık alameti olduğu bildirilir.

Hadis: Hz. Peygamber (sav) "Ameller niyetlere göredir..." hadisiyle ibadette niyetin önemini vurgulamıştır.

3. İhlas (Samimiyet):

- İhlas, İslam'da ibadetlerin kabul edilmesi için önemli bir ilkedir. Kişi, ibadetlerini sadece Allah'ın rızasını kazanmak için yapmalıdır.

Ayet: Yüce Allah "Halbuki onlara, dini sadece Allah'a has kılp hakka yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir." (Beyyine 98/5) buyurarak ihlasın, kulluğun temeli olduğunu bildirir.

Hadis: Hz. Peygamber "Allah ancak samimiyetle sadece kendisi için ve rızası gözetilerek yapılan ameli kabul eder." buyurmuştur.

4. Süreklilik:

- Kişinin dinî sorumluluklarını düzenli ve istikrarlı bir şekilde yerine getirmesidir.
- İbadetlere istikrarlı devam etmek, Allah'a (cc) olan bağlılığın güçlenmesini sağlar.

Hadis: Hz. Peygamber'e, "Allah'ın en çok sevdiği amel hangisidir?" diye sorulduğunda "Az da olsa devamlı olanıdır." buyurmuştur.

5. İtidal (Ölçülü Olmak):

- Hayatın her alanında ölçülü ve dengeli olmak tavsiye edilir.

◦ Hz. Peygamber (sav), dünya işlerine aşırı bağlanmayı reddettiği gibi din ve ibadet adına aşırılıklara sapmayı da yasaklamıştır.

◦ **Hadis:** Hz. Peygamber, ibadetlerinde aşırılığa kaçanlara hitaben, Allah'tan en çok korkanının kendisi olduğunu belirterek, bazen oruç tutup bazen tuttuğunu, namaz kılıp uyduğunu ve evlendiğini söylemiş, **"Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir!"** buyurmuştur.

◦ **Hadis:** Hz. Peygamber "Her şeyin bir coşkunluğu olduğu gibi her coşkunluğun da bir durgunluğu vardır. Şayet bu iki hâli yaşayan kimse itidalli olup orta yolu takip edebilirse onun (kurtuluşa ereceğini) umarım..." buyurmuştur.

9.3.2. İSLAM'DA TEMEL İBADETLER

Temel İbadetlerin

• **Namaz:** tekbir ile başlayıp selam ile son bulan, Hz. Peygamber'in yapıp öğrettiği belirli fiil, söz ve dualarla yerine getirilen ibadettir.

• **Oruç:** İslam'ın beş temel şartından biri olarak sorumluluk çağına gelmiş olan Müslümanların ibadet niyetiyle imsak vaktinden itibaren, güneşin batışına kadar yemeden, içmeden ve cinsel ilişkiden uzak durmalarıdır.

• **Zekât:** dinen zengin sayılan Müslümanların her yıl mallarının ve paralarının belli bir miktarını ibadet niyetiyle Kur'an-ı Kerim'de belirtilen kişilere vermeleridir.

• **Hac:** imkânı olan Müslümanların zilhicce ayında ihram giyerek, Arafat'ta vakfe yaparak ve Kâbe'yi tavaf ederek yaptıkları ibadettir.

• **Kurban:** dinen belirlenmiş niteliklere sahip bir hayvanı Kurban bayramı günlerinde ibadet niyetiyle usulüne uygun bir biçimde kesme ibadetidir.

• **Sünnet ibadetler:** Farz ve vacibin dışında Hz. Peygamber'in yapmış olduğu ibadetlerdir.

• **Nafile ibadetler:** Sevap kazanmak amacıyla yapılan farz ve vacip dışındaki bütün ibadetlerdir.

• **Salih Amel:** Allah'a (cc) kulluk ve bağlılık, O'nu anma ve yüceltme, O'na yakınlaşmaya çalışma, O'nun rızasına kavuşma arzusu içerisinde gerçekleştirilen her olumlu davranış ibadet kapsamına girer.

• **Tesettür:** Kadın ve erkeklerin dinen örtülmesi gereken yerlerini örtmeleri anlamına gelen tesettür; bedenle birlikte kalbi de aklı da her türlü kötülüğe ve harama karşı korumaktır.

GUSÜL, ABDEST VE NAMAZ

Gusül:

1. Niyet
2. Ağız yıkamak
3. Burnu yıkamak
4. Bütün bedeni yıkamak

Abdest:

1. Niyet
2. Elleri yıkamak
3. Ağız ve burna su vermek
4. Yüzü yıkamak
5. Kolları dirseklerle beraber yıkamak
6. Başını mesh etmek
7. Kulakları ve boynu mesh etmek
8. Ayakları yıkamak

Namazın Hazırlık Şartları

1. **Hadesten Taharet:** Namaz için abdest veya gerekli durumlarda gusül abdesti almaktır.
2. **Necasetten Taharet:** Namaz kılan kişinin bedeni, elbisesi ve namaz kıldığı yerin temiz olmasıdır.
3. **Setri Avret:** Örtülmesi gereken yerlerin dinin belirlediği ölçülerde örtülmesidir.
4. **İstikbali Kible:** Namaz kılarken kibleye (Kâbe'ye) yönelmektir.
5. **Vakit:** Her namazı kendi vakti içinde kılmaktır.
6. **Niyet:** Kılınacak namaza niyet etmektir.

Namazın Rükünleri

1. **Tekbir:** Allahu Ekber demek
2. **Kıyam:** Allah'ın huzurunda yakta durmak
3. **Kıraat:** Kur'an'dan sure okumak
4. **Rüku:** Allah'ın huzurunda eğilmek
5. **Secde:** Allah'ın huzurunda başı yere değdirmek
6. **Kade-i Ahire:** (son oturuş) Allah'ın huzurunda oturmak

Temel İbadetlerle İlgili Ayet ve Hadisler

- # • **Ayet:** "Namazı kılın, zekâtı verin. Rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin." (Bakara 2/43).
- # • **Ayet:** "Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı." (Bakara 2/183).
- # • **Ayet:** "O hâlde, Rabbin için namaz kıl, kurban kes." (Kevser 108/2).
- # • **Ayet:** "İnsanları hacca çağır; yürüyerek veya

binekler üstünde uzak yollardan sana gelsinler.” (Hac 22/27).

- # • **Hadis:** Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “İslam beş esas üzerine kurulmuştur: Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Resulü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, haccetmek ve ramazan orucunu tutmak.”.
- # • **Hadis:** Hz. Peygamber’e, “Amellerin en faziletlisi hangisidir?” diye sorulunca o, “**Vak-tinde kılınan namazdır.**” cevabını vermiştir.
- # • **Ayet (Abdest):** “Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi yıkayın; başlarınızı mesh edin, ayaklarınızı da topuk kemiklerine kadar yıkayın...” (Maide 5/6).
- # • **Ayet (Gusül):** “... Eğer cünüp iseniz iyice yıkanarak temizlenin...” (Maide 5/6).
- # • **Ayet (Tesettür):** “Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar... Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. (Yüz ve el gibi) görünen kısımlar müstesna, zînet (yer)lerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine kadar örtünler...” (Nur 24/30-31).

İBADETLERİN HÜKÜMLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

- **Farz:** Yüce Allah’ın mükelleflerden yapılmasını kesinlikle istediği ve terk edilmesi günah olan ibadetlerdir. (Ör: Beş vakit namaz kılmak, ramazanda oruç tutmak).
- **Vacip:** Yapılması farz seviyesinde olmayan fakat sünnetten daha kuvvetli bir şekilde gerekli olan ibadetlerdir. (Ör: Kurban kesmek, Bayram ve Vitir namazı kılmak).
- **Sünnet:** Hz. Peygamber’in farz ve vacibin dışında yaptığı ibadetlerdir. (Ör: Teravih namazı kılmak).
- **Mendup:** Yapılması dinen zorunlu olmayan fakat övülen güzel tutum ve davranışlardır. (Ör: Misafire ikramda bulunmak).

İbadetlerin Yapılış Şekillerine Göre Sınıflandırılması

1. **Mal ile yapılan ibadetler:** zekât, kurban, sadaka, infak.
2. **Beden ile yapılan ibadetler:** namaz, oruç, sadaka, itikâf.
3. **Hem mal hem beden ile yapılan ibadetler:** hac, sadaka, kurban.

9.3.3. İNSAN VE İBADET

İbadetler, insanın bireysel tefekkür sürecine yönlendirir. İbadetleri samimiyet ve süreklilikle yerine getiren kişide takva ve tevazu oluşur.

- **Takva:** Allah’a (cc) duyulan derin bir saygı ve sevginin sonucu olarak O’nun razı olmayacağı her hâl ve durumdan sakınmaktır.
- **Tevazu:** alçakgönüllü ve kibirden uzak olmaktır.
- **İhsan:** Hz. Peygamber’in tarifiyle ihsan; Allah’ı (cc) görüyormuş gibi O’na ibadet etmektir.
- **Tefekkür:** Allah’ın (cc) ayetleri, yarattığı tüm varlıklar ve olaylar üzerinde düşünmek; onlardan ders çıkarmak, yaratan ile yaratılanlar arasında ilgi kurmak, Allah’ın (cc) yüceliğini ve varlığın anlamını kavramaya gayret etmektir.
- İbadet, kişinin ahlakını geliştirir ve olgunlaştırır; kişi sabır, disiplin, merhamet, empati ve sorumluluk gibi güzel özelliklerle donanır.

İlgili Ayet ve Hadisler

- # • **Ayet:** “... Şunu iyi bilin ki kalpler ancak Allah’ı anmakla huzur bulur.” (Rad 13/28).
- # • **Ayet:** “(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı bilir.” (Ankebut 29/45).
- # • **Hadis (Namaz):** “Kıyamet günü kulun ilk hesaba çekileceği amel farz namazıdır...”.
- # • **Hadis (Namaz):** “İşte beş vakit namaz da böyledir! Allah onlarla günahları yok eder.”.
- # • **Hadis (Oruç):** “İnanarak ve sevabını Allah’tan umarak Ramazan orucunu tutan kim-senin geçmiş günahları bağışlanır...”.
- # • **Hadis (Oruç):** “Oruç bir kalkandır. Oruçlu, saygısızlık yapmasın, kötü konuşmasın...”.
- # • **Hadis (Sadaka/Zekât):** “Sadaka/zekât vermek, suyun ateşi söndürdüğü gibi hataları yok eder...”.

İbadetlerin Toplumsal Etkileri

- İslam’ın temel ibadetlerinin hepsinin toplumsal bir yönü bulunur.
- Temel amaç, toplumu İslam terbiyesiyle eğitmek ve aynı inancı paylaşan bir ümmet olma bilinci kazandırmaktır.
- Cemaatle namaz kılınması toplum dayanışmasına katkı sağlar ve bireysel kılınandan daha se-vap olduğu bildirilmiştir.

- Ramazan ayında Müslümanların birlik ve beraberliği artar, ihtiyaç sahipleri gözetilir.
- Zekât ve kurban, toplumsal adaleti sağlayan, yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik eden önemli ibadetlerdir.
- Hac ibadeti, dünyanın her yerinden gelen insanların bir araya getirilerek birlik, beraberlik, eşitlik ve kardeşlik duygusunu güçlendirir.

9.3.4. KUR'AN'DAN MESAJLAR

(BAKARA 2/21, ZARİYAT 51/56, HİCR 15/99)

- İnsan, dünyaya onu var eden Yüce Allah'ı tanımak ve O'na kulluk etmek için gönderilmiştir.
- Allah'a (cc) kulluk etmek, varlığın tek sahibinin O olduğunu bilerek, her şeyi O'ndan isteyerek, O'na güvenerek, şükür ve minnet duyarak, emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınarak mümkündür.
- Bu bilinç ölene kadar devam etmeli ve kişi ibadet eden bir kul olarak yaşamalıdır.

Ayetler

- # • “Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız.” (Bakara 2/21).
- # • “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zariyat 51/56).
- # • “Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et.” (Hicr 15/99).

Kaynakça:

- # 9. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı, Meb Yayınları, 2024, ISBN 978-975-11-8061-2, Kitap özeti NotebookLM Yapay Zeka tarafından yazdırılmıştır.
- # Ders Defteri TYMM müfredatı öğrenim çıktıları esas alınarak hazırlanmıştır.
- # Ders defterlerine mustafatelli.com sitesinden ulaşabilirsiniz.

